

4

FOCUS - TENDINȚE ȘI EVOLUȚII GLOBALE

ABSTRACT

As the Lebanese writer Khalil Gibran said, Lebanon is a country of contrasts: "You have your Lebanon and its dilemma. I have my Lebanon and its beauty. Your Lebanon is an arena for men from the West and men from the East. My Lebanon is a flock of birds fluttering in the early morning as shepherds lead their sheep into the meadow and rising in the evening as farmers return from their fields and vineyards." (Gibran, "You Have Your Lebanon and I Have My Lebanon")

With a complex society, merging both Western and Eastern values, Lebanon might be one of the most intriguing countries in the Arab world. Moreover, having a strategic position in the Middle East area, it has always represented a point of interest for the great powers. Before gaining its independence in 1943, Lebanon had been administrated by France. During this time, it experienced developments in domains such as education, legislation, commerce, infrastructure, and agriculture. However, during 1975-1990, Lebanon was devastated, as a result of the Civil War. It left the country mourning its dead people, weakly hoping for a better future. Neighbor countries, as well as Western powers, gave Lebanon a helping hand in order to put an end to the Civil War.

The 21st century has brought a series of changes in Lebanon, as society has shifted its attention towards issues such as education, human rights, equality and female representation in politics. Even though Lebanon strives for progress and prosperity, people strongly disagree with the national politics. People's discontent has reached climax, as government plans the addition of new taxes. In October 2019, Lebanese people of all confessions filled the streets of Beirut and other main cities, protesting against corruption and asking for the fall of the regime.

With an unclear fate and a common goal, people continued to protest until the end of 2019. As for the politicians in charge of Lebanon's future, they remained unwilling to leave the political arena.

Dinamică socio-politică a statului Liban în secolele XX–XXI

de Elena WAGNER

- Partea I -

Informații generale despre Liban

Conform informațiilor puse la dispoziție de website-ul *Central Intelligence Agency*, Libanul este un stat situat în Asia, respectiv în zona Orientului Mijlociu, cu o suprafață de 10.400 km². Capitala sa, Beirut, se află la frontiera vestică a țării, ce urmărește linia de coastă de la Marea Mediterană. În partea de nord și de est, Libanul se învecinează cu Siria, iar în partea de sud, cu Israelul.

Conform Articolului 11 din Constituția Libanului, limba oficială a statului este limba arabă, dar este acceptată și limba franceză. (*World Intellectual Property Organization*)

Libanul recunoaște oficial două religii, Islamul și Creștinismul, acestea numărând nu mai puțin de 18 confesiuni (Collelo, S., 1989, p. 207), demonstrând complexitatea țesăturii socio-religioase locale.

Etimonul numelui Liban este reprezentat de rădăcina semitică „l-b-n”, însemnând „alb”, ceea ce face trimitere la crestele albe, acoperite de zăpadă, ale Muntelui Liban. (*Central Intelligence Agency*)

Steagul național este format din trei dungii orizontale: două roșii, trimitere către sângele vărsat în numele eliberării, și o dungă albă, simbolizând pacea, puritatea și crestele muntelui Liban. În centrul drapelului este plasat cedrul verde, emblemă a Libanului și imagine a eternității, fericirii, prosperității și stabilității. (*Central Intelligence Agency*)

Conform website-ului de statistică a populației *Worldometers*, începând din 2008, numărul locuitorilor Libanului a înregistrat o creștere cu aproximativ două milioane de persoane, pentru ca, în prezent, să ajungă la aproximativ 6.850.000 de oameni.

Din punct de vedere administrativ, Libanul este structurat în opt gubernorate, numite *muḥāfazāt*: Aakkar, Baalbek-Hermel, Beqaa, Beirut, Libanul de Nord, Libanul de Sud, Muntele Liban și Nabatiye. (*Central Intelligence Agency*)

O scurtă istorie recentă a Libanului

După Primul Război Mondial, Libanul a intrat sub jurisdicția Franței. În timpul mandatului francez, obiectivul era restaurarea economiei și a sistemului social. Francezii au extins portul din Beirut și au construit o rețea de drumuri ce

făceau legătura între principalele orașe libaneze. În plus, au dezvoltat o structură guvernamentală și un nou cod civil, au îmbunătățit sistemul educațional, agricol și pe cel al sănătății publice și au ridicat nivelul de trai. (Collelo, S., 1989, p. 20)

În 1943, Libanul a reușit să își obțină independența, dar trupele franceze nu s-au retras de pe teritoriul Libanului decât pe data de 31 decembrie 1946. Ulterior, Libanul a trecut prin perioade înfloritoare, din punct de vedere al economiei, turismului, comerțului și agriculturii, dar și prin perioade de tumult politic și social, care au destabilizat procesul de dezvoltare. (*Encyclopædia Britannica*)

Între anii 1975-1990, Libanul a fost măcinat de un război civil care a avut ca rezultat moartea a 120.000 de oameni, o economie fragilă, devalorizarea considerabilă a monedei și hiperinflația, un guvern incapabil să își impună autoritatea și o infrastructură distrusă (Minasyan, 2017, 2). În plus, aproximativ un milion de oameni s-au văzut nevoiți să emigreze. (Gaub, 2015, p. 1)

Acest conflict intern s-a transformat rapid într-unul regional, în care s-au implicat nu doar actanți din zonă, ci și de pe scena internațională, în contextul unor evenimente precum apariția naționalismului arab și a islamului politic, dar și al conflictului dintre Israel și Palestina. Toate acestea, alimentate de neînțelegeri de durată la nivelul elitei politice libaneze, de distribuirea puterii pe considerente profesionale, de stabilirea identității naționale și a justiției sociale, au condus la un conflict polivalent.

Evenimentele despre care se consideră a fi declanșat conflictul armat au avut loc pe data de 13 aprilie 1975. Milițiile falangiste libaneze Al Kataeb, care dirijau traficul într-un cartier predominant maronit din capitala libaneză, au încercat să devieze traseul unui autobuz în care se aflau membri ai trupelor de gherilă ale Organizației de Eliberare a Palestinei (OEP). Aceștia au refuzat să schimbe ruta, fapt pentru care s-a declanșat o altercație între cele două părți, soldată cu moartea șoferului de autobuz.

La puțin timp după acest incident, persoane înarmate afiliate OEP s-au apropiat de o biserică din cartierul maronit, deschizând focul asupra celor ce participaseră la slujba religioasă și ucigând patru dintre aceștia (*The Arab Weekly*). Incidentele menționate au constituit un argument suficient de solid pentru declanșarea unei confruntări generale, ce avea să dureze 15 ani. La baza ei s-a aflat și factorul religios, care a agravat situația deja dificilă din cauza tensiunilor politice.

Ca urmare a intensificării altercațiilor, guvernul libanez a fost nevoit să ceară ajutor extern, fapt care a

duș la dislocarea de trupe străine pe teritoriul Libanului, sub pretextul restabilirii păcii. Timp de 15 ani, state arabe precum Siria, Arabia Saudită, Sudan sau Palestina, dar și state din Occident, cum ar fi Franța, Marea Britanie, Italia sau Statele Unite ale Americii s-au implicat în acest conflict intern, lăsând Libanul mai fragil decât era înainte. (Gaub, 2015, p. 2)

În toată această perioadă dificilă, economia țării a supraviețuit prin ajutor financiar oferit de diaspora și prin investiții de capital străin. Anul 1984 a reprezentat un punct de cotitură, Libanul confruntându-se cu o scădere a producției, cu deficitul bugetar și cu o piață scăpată de sub control. Toate aceste evenimente au condus la o criză economică (1989-1990) resimțită considerabil în sectoarele de bază. (Minasyan, 2017, p. 3)

Profitând de această destabilizare și de lipsa de autoritate, producția de droguri și contrabanda au sporit, la fel și corupția, poluarea industrială și risipa bugetară. (Minasyan, 2017, p. 3)

În ultimii ani ai războiului, securitatea Libanului era distrusă din cauza prezenței milițiilor, a dezintegrării și a dezertării din rândul trupelor de securitate, dar și a naturalizării posesiei de arme, deja prezente în orice locuință. (Gaub, 2015, p. 2)

După 12 încercări eșuate de a încheia era Războiului Civil, părțile participante la conflict au ajuns la un consens.

Acordul de la Taif (1989) a pus capăt Războiului Civil din Liban. A fost numit astfel pentru că negocierile au fost purtate, în septembrie 1989, în orașul Taif din Arabia Saudită, de către membri ai Parlamentului libanez format în 1972 și a fost ratificat pe data de 4 noiembrie 1989. Principalele specificații ale acordului presupuneau: scoaterea în afara legii a activității milițiilor armate, reformarea sistemului politic (Gaub, 2015, p. 2), stabilirea de relații speciale între Liban și Siria, precum și retragerea trupelor siriene de pe teritoriul Libanului, în două etape, în decursul a doi ani (*New World Encyclopedia*). De asemenea, acordul clarifica statutul Libanului: „Libanul este o țară suverană, liberă și independentă, patrie a tuturor cetățenilor ei”, „este o republică parlamentară democratică, fondată pe respectul față de libertatea de exprimare și convingere, justiție socială, egalitate în drepturi și îndatoriri ale tuturor cetățenilor, fără discriminare sau preferințe.” În plus, acordul declara poporul ca „sursă a autorității, exercitându-și suveranitatea prin instituții constituționale” (*World Intellectual Property Organization*) și prevedea abolirea sectarismului politic. (*New World Encyclopedia*)

Sistemul actual de guvernare

Conform Constituției sale, Libanul este un stat ce funcționează în regim de republică parlamentară, fapt pentru care se intitulează și *al-Jumhuriya al-Lubnaniya* (Republica Libaneză), în formă scurtă, Liban. (*Central Intelligence Agency*)

La baza sistemului legislativ al țării se află Constituția adoptată la 23 mai 1926, ale cărei articole pot fi amendate de către președintele republicii sau de către cel puțin zece membri ai Parlamentului; amendamentele, dezbătute în cadrul unei ședințe, sunt adoptate doar prin votul pozitiv a două treimi din parlamentari. (*Central Intelligence Agency*)

Sistemul legislativ îmbină dreptul civil de inspirație franceză cu tradiția legală otomană. Legile religioase se aplică în cazul reglementării statutului personal, al căsătoriei, al divorțului și al altor relații personale din cadrul comunității creștine, islamice sau evreiești. (*Central Intelligence Agency*)

În prezent, puterea executivă este deținută de președinte, de prim-ministru și de viceprim-ministru. Cabinetul este ales de prim-ministru, prin consultare cu președintele și cu Parlamentul. Conform Constituției, președintele este ales de Parlament, pentru un mandat de 6 ani. La rândul său, prim-ministrul este desemnat de președinte și de Parlament. Viceprim-ministrul este desemnat odată cu formarea Cabinetului. (*Central Intelligence Agency*)

Parlamentul Libanului sau Majlis an-Nuwwāb (Consiliul Parlamentarilor) este unicameral, iar cele 128 de locuri sunt distribuite pe baza criteriului confesional, în mod egal, între musulmani și creștini, conform condiției impuse de Acordul de la Taif. La rândul lor, cele două mari religii sunt divizate în sub-confesiuni, respectiv 12 creștine și 6 musulmane. Candidatura unui posibil parlamentar este acceptată în cazul în care acesta are vârsta de cel puțin 25 de ani, urmând ca mandatul să aibă o durată de patru ani. (*Central Intelligence Agency*)

Acordul de la Taif a reintrodus formula stipulată în documentul Pactului Național din 1943, mai exact pe aceea care prevedea ca Libanul să fie condus de un președinte creștin maronit, un prim-ministru sunnit și de un președinte šiit al Parlamentului. Astfel, puterea era împărțită egal, pe criterii confesionale.²

² <https://www.aljazeera.com/news/2018/11/lebanon-stalemate-cabinet-hold-181119081915632.html>

Evoluții socio-politice

În pofida deschiderii pe care o manifestă față de Occident, societatea Libanului este una patriarhală și încă tradiționalistă, fapt pentru care multe dintre femei sunt casnice, preocupându-se de creșterea copiilor, de îngrijirea casei și a celor vârstnici. Astfel, cariera profesională a multora dintre ele este compromisă, fapt pentru care nu dispun de independență economică. Pe de altă parte, situația femeilor se pare că s-a îmbunătățit considerabil în ultimii ani.

Din punct de vedere legislativ, conform Articolului 10 din Constituția Libanului, educația este gratuită și accesibilă tuturor cetățenilor, cât timp nu contravine ordinii publice sau principiilor morale și nu lezează demnitatea vreuneia dintre comunitățile religioase. Așadar, educația publică presupune accesibilitate și egalitate de șanse.

Conform website-ului *Central Intelligence Agency*, la nivelul anului 2018, rata de alfabetizare a Libanului era de 95,1%³. Mai exact, rata de alfabetizare a bărbaților ajungea la 96,9%, în timp ce a femeilor era de 93,3%.

Dacă lungul șir de războaie a afectat Libanul la nivelul economiei, infrastructurii sau al politicii, tradiția educațională a reprezentat baza de construcție a unui viitor mai bun.

În plan educațional, Libanul dispune de o varietate de unități de învățământ, atât publice, cât și private. Cea de-a doua categorie a apărut ca urmare a interesului manifestat de numeroase comunități religioase occidentale față de înființarea unor școli. Ca urmare, toate acestea erau în strânsă legătură cu clericii din Vest. Maroniții au fost primii care au înființat astfel de școli în Liban (secolul XVII), apoi misionarii prezbiterieni (secolul XVIII), greco-ortodocși și armeni. De asemenea, au fost puse bazele unor școli islamice, finanțate de națiuni musulmane care dispuneau de resurse materiale.

În 2009, aproximativ jumătate din populația Libanului, respectiv 48%, lucra sau era aptă de muncă. Din această jumătate, 73% reprezenta procentul bărbaților și 27% pe cel al femeilor. Așadar, numărul femeilor active, din punct de vedere economic, era substanțial mai mic decât cel al bărbaților.

De asemenea, diferența salarială este una dintre principalele problemele întâmpinate de femeile active

economic. Mai exact, în 2007, diferența dintre salariul unui bărbat și cel al unei femei era de aproximativ 6% la nivel național, în domeniul public sau privat. Dacă salariul mediu al unui bărbat era de 702.000 lire libaneze (LBP), al unei femei era de 660.000 LBP, echivalent a puțin sub 400 de euro. (Yaacoub, Badre, 2012, p. 7)

Secolul XXI marchează începutul unei noi etape, fiind caracterizat printr-o mai mare deschidere a societății față de prezența feminină în peisajul politic. De altfel, această schimbare a apărut ca urmare a progreselor mișcării feministe înregistrate la nivelul întregului Orient Mijlociu și al Africii de Nord, odată cu Primăvara Arabă. Libanul s-a aliniat acestui curent, dar, comparativ cu situația altor state, cadrul politic este încă unul patriarhal.

La începutul anului 2019, primul-ministru Saad El-Hariri a anunțat formula unui nou guvern. Spre surprinderea multora, patru dintre miniștri au fost femei și, pentru prima dată în istoria Libanului și a țărilor arabe, responsabilitatea securității interne a Libanului a fost încredințată uneia dintre ele. Mai exact, cele patru membre desemnate au fost: Raya El-Hassan, ministru al Afacerilor Interne, Nada Boustani, ministrul Energiei și Apei, May Chidiac, ministrul Dezvoltării Administrative, și Violette Khairallah Safadi, ministru al Consolidării Capacității Sociale și Economice a Tinerilor și Femeilor. După ce numele au fost făcute publice, Saad El-Hariri și-a exprimat mândria față de femeile libaneze și, în special, față de femeile ce făceau parte din cabinetul său.

La mai puțin de un an de la instalarea noului guvern, în octombrie 2019, nemulțumiți de condițiile de trai și de taxele tot mai mari, locuitorii Libanului au ieșit pe străzile unor importante orașe, având ca scop declanșarea unei revoluții. Sub sloganul „Toți înseamnă toți!”, oamenii doreau să obțină căderea regimului și înlăturarea întregii clase politice, indiferent de confesiunea căreia aparțineau politicienii, considerând-o coruptă în totalitate.⁴ Demonstrațiile s-au desfășurat într-o atmosferă pașnică, până când, în noiembrie 2019, susținători ai partidelor šiite Hezbollah și Amal au atacat protestatarii care blocaseră un important pod al capitalei.⁵

Sub presiunea dorinței locuitorilor Libanului, prim-ministru Saad El-Hariri a decis să demisioneze din funcție, pe 29 octombrie 2019. Astfel, în plan socio-politic, dezechilibrul și incertitudinea se accentuează.

³ Statistică ce are ca subiect populația cu vârste de peste 15 ani.

⁴ <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2019/11/lebanon-protests-explained/>

⁵ <https://www.reuters.com/article/us-lebanon-protests/lebanese-protesters-clash-with-supporters-of-hezbollah-amal-in-beirut-idUSKBN1XZ013>

De asemenea, întregul sector economic a fost afectat, ceea ce a îngreunat și mai mult traiul libanezilor. Președintele Michel Aoun a cerut ca guvernul să funcționeze în aceeași formulă, până când vor fi aleși membrii unui nou cabinet. (*Central Intelligence Agency*) Sfârșitul anului 2019⁶ a găsit Libanul într-un

blocaj, de vreme ce protestatarii nu au renunțat la acțiunile lor de combatere a corupției și de salvare națională, iar politicienii aflați la guvernare nu au dorit să părăsească scena politică.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

1. Yaacoub, N., Badre, L. (2012). Education in Lebanon. Statistics In Focus (SIF), Central Administration of Statistics, Lebanon, (3).

Resurse web:

1. Al Jazeera. Analysis: Saad Hariri resigns as Lebanon's PM, what comes next?. <https://www.aljazeera.com/news/2019/10/analysis-saad-hariri-resigned-lebanons-pm-next-191029160011505.html> (accesat la data de 2 decembrie 2019)
2. Al Jazeera. „Lebanon in stalemate over new cabinet: What's the hold up?” <https://www.aljazeera.com/news/2018/11/lebanon-stalemate-cabinet-hold-181119081915632.html> (accesat la data de 24 septembrie 2019).
3. Amnesty International. „Lebanon Protests Explained” <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2019/11/lebanon-protests-explained/> (accesat la data de 2 decembrie 2019.)
4. Central Intelligence Agency. „Lebanon”, The World Factbook. <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/le.html> (accesat la data de 2 decembrie 2019.)
5. Collelo, T., Harvey, H. S.. (1989), Lebanon: a country study, Washington, D.C.: Federal Research Division, Library of Congress.
6. Encyclopædia Britannica. „Lebanon”. <https://www.britannica.com/place/Lebanon> (accesat la data de 23 septembrie 2019).
7. Gaub, F. Lebanon’s civil war: seven lessons forty years on. The European Union Institute for Security Studies. <https://www.iss.europa.eu/content/lebanon%E2%80%99s-civil-war-seven-lessons-forty-years> (accesat la data de 15.09.2019)
8. World Intellectual Property Organization. Constitution of Lebanon <https://www.wipo.int/edocs/lexdocs/laws/en/lb/lb018en.pdf> (accesat la data de 10 mai 2020)
9. Minasyan, H. Historical Socioeconomic Overview of the State of Lebanon, ResearchGate. https://www.researchgate.net/publication/316619387_Historical_Socioeconomic_Overview_State_of_Lebanon (accesat la data de 20 septembrie 2019)
10. New World Encyclopedia. Lebanon. <https://newworldencyclopedia.org/entry/Lebanon> (accesat la data de 13 mai 2020)
11. Reuters. Lebanese protesters clash with supporters of Hezbollah, Amal in Beirut. <https://www.reuters.com/article/us-lebanon-protests/lebanese-protesters-clash-with-supporters-of-hezbollah-amal-in-beirut-idUSKBN1XZ013> (accesat la data de 2 decembrie 2019)
12. The Arab Weekly. Remembering the Lebanese civil war, 44 years on <https://theArabweekly.com/remembering-lebanese-civil-war-44-years> (accesat la data de 13 septembrie 2019)

⁶ <https://www.aljazeera.com/news/2019/10/analysis-saad-hariri-resigned-lebanons-pm-next-191029160011505.html>